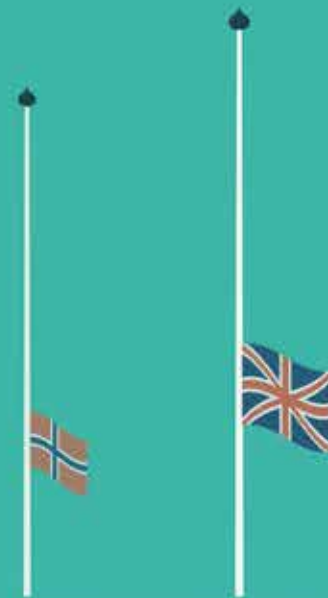

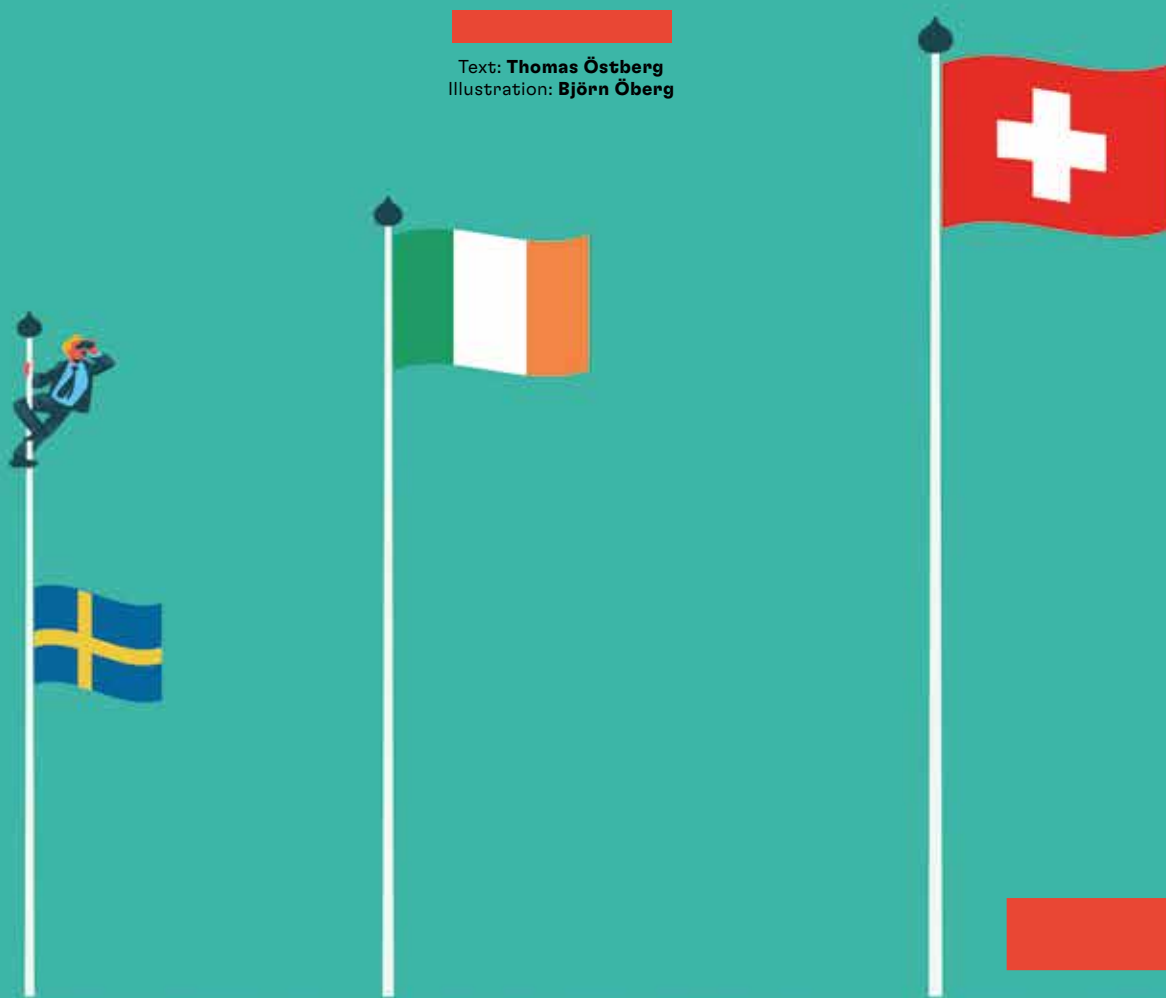
VÅGA LÄRA AV ANDRA

– en titt på Norge,
Storbritannien,
Irland och Schweiz

Vad är receptet för att få fart på ett lands ekonomi? Tja, en stabil och långsiktig ekonomisk politik, skattenivåer som lockar till sig kompetens och investerare och allmänt goda villkor för företagande verkar räcka långt. Det är Schweiz och Irland exempel på, som Sverige har mycket att lära av. Däremot bör vi inte ta efter det som sker i Storbritannien och Norge. Tvärtom skulle våra två vänner i väster kunna kopiera en del från oss.

Text: **Thomas Östberg**
Illustration: **Björn Öberg**

Stefan Fölster, ledare för tankesmedjan
Better Future Economics:

”SCHWEIZ HAR RULLAT PÅ OCH GJORT DET MESTA RÄTT”

På 1970-talet var Sverige och Schweiz två jämförbara länder vad gäller ekonomi och välstånd. Båda konkurrerade om topplaceringar i den så kallade välståndsligan – en OECD-rankning baserad på köpkraftsbaserad BNP per capita.

Sedan dess har Schweiz hållit sig kvar i toppen, medan Sverige först sjönk rejält på grund av skattechöjningar och en svällande offentlig sektor, och därefter genom skattereformer och avregleringar har återhämtat sig något. Sverige ligger nu på tolfte plats i välståndsligan.

– Schweiz har rullat på och gjort det mesta rätt inom den ekonomiska politiken. Schweizarna har nu i snitt 35 procent högre inkomst än vi svenskar, även när man har justerat för köpkraft. Allt är ju mycket dyrare i Schweiz, säger nationalekonomen Stefan Fölster, ledare för tankesmedjan Better Future Economics och författare till boken *Lågskatteländer toppar välfärdsliigan – medan högskatteländer tappar* som han skrev tillsammans med Nima Sanandaji på uppdrag av Skattebetalarna.

I boken visar författarna att det är lågskatteländer (med en skattekvot på 35 procent eller mindre), som Schweiz och Irland, som producerar bäst välfärd. Inte högskatteländer (skattekvot på 40 procent eller högre), som till exempel Sverige och Frankrike.

– Schweiz är på många sätt ett socialkonservativt land och lite förenklat har politikerna inte gjort så mycket annorlunda än tidigare, utan hållit fast vid det som har fungerat. Till exempel har man inte infört en massa regleringar, undvikit långa

Stefan Fölster

Stefan Fölster, ledare för tankesmedjan Better Future Economics och författare till boken *Lågskatteländer toppar välfärdsliigan – medan högskatteländer tappar* som han skrev tillsammans med Nima Sanandaji på uppdrag av Skattebetalarna.

tillståndsprocesser utan att tumma på kraven som ska uppfyllas och inte infört någon flumskola, säger Stefan Fölster.

I Pisa-ämnena matematik, naturvetenskap och läsförståelse tillhör Schweiz världstoppen, vilket är bra för företagandet. Och enligt OECD tillhör Schweizarna de mest nöjda vad gäller sjukvård (där det sedan 1916 är obligatoriskt med privata försäkringar).

De flesta skatter är lägre i Schweiz än i Sverige och skattekvoten ligger på 21,7 procent (inklusive de obligatoriska sjukvårdspremierna), vilken kan jämföras med Sveriges på 41,4 och OECD-snittet på 33,9 procent.

– Man kan inte vetenskapligt säga att skattenivån är den enskilt viktigaste faktorn för Schweiz framgång. Men om man också räknar in regleringar, en fungerande rättsstat och en öppen marknad i tillväxtpolitiken så har de tillsammans varit helt avgörande, säger Stefan Fölster.

EFN-krönikören och författaren Henrik Mitelman gav för ett par år sedan ut boken *Tillbaka till framgången* där han skriver om länder och regioner som passerat Sverige ekonomiskt, däribland Schweiz och Irland.

– Schweizarna har gjort nästan allt rätt i många decennier nu. Det är ett land som attraherar både människor och företag. Där spelar förstås skatter, övriga villkor för företagande, infrastruktur och välfärd avgörande roller. Här finns så mycket för Sverige och andra länder att kopiera. Det borde vara enkelt att lära av andra och det görs ju inom näringsliv och idrott, men för politiker verkar det mycket svårare. Jag vet inte varför det är så, säger Henrik Mitelman.

Både han och Stefan Fölster landar i att det

verkar behövas någon form av tvång för att politiker ska titta utanför landets gränser för att hitta inspirerande lösningar att ta efter.

– Ibland verkar det som att det krävs en kris för att svenska politiker ska omsätta lärdomar i praktisk handling, säger Stefan Fölster.

Kanske var det den krisande ekonomin som fick de styrande i Irland att lägga om politiken, vilket bland annat innebar sänkta skatter. Arbetet med att utveckla ett av Europas fattigaste länder började redan på 1950-talet och som en följd av bättre villkor för företagande började de amerikanska direktinvesteringarna märkas så smått på 60-talet. Ett annat viktigt steg mot bättre ekonomi var att Irland gick med i EU 1973.

– Med sänkta skatter och en befolkning som pratade engelska var Irland attraktivt för investerare, men det dröjde ändå drygt 20 år innan det tog fart, säger Pontus Liljefors, makroekonom på Svenskt Näringsliv som arbetar med en rapport om Irlands

”
**MED SÄNKTA
SKATTER OCH EN
BEFOLKNING SOM
PRATAR ENGELSKA
VAR IRLAND
ATTRAKTIVT FÖR
INVESTERARE.**

ekonomiska förvandling.

Under den ekonomiska krisen på 1980-talet sänktes bolagsskatten för tillverkningsföretag till 10 procent och i slutet av 90-talet infördes en bolagsskatt på 12,5 procent för samtliga näringssektorer.

Under den senare delen av 90-talet växte den irländska ekonomin med 10 procent per år. Stora amerikanska bolag som Google, Apple och Dell etablerade sig i landet och begreppet Keltiska tigern uppstod.

Men framgångarna kan inte bara tillskrivas sänkta skatter. Satsningar på arbetsmarknad och högre utbildning (inte minst inom teknik och naturvetenskap), digitalisering, innovation och infrastruktur

har också varit viktiga faktorer. Liksom att bromsa löneökningarna för att hålla nere arbetslösheten och förbättra statsfinanserna.

I fjol var Irland den tredje ekonomin i OECD:s välståndsliga med en köpkraftsjusterad BNP per capita på 127 200 dollar, att jämföra med Sverige på trettonde plats med 68 700 dollar per capita.

– På senare år har man också satsat på att locka till sig forskning och utveckling. Bland annat får företagen tillbaka 30 procent av allt som satsas på det området. Det finns också en knowledge development box som innebär att bolagen kan göra avdrag på inkomster från produkter som utvecklats i landet, säger Pontus Liljefors.

Sammanfattningsvis har de senaste 50 åren, trots ett par hack i kurvan (bland annat under finanskrisen 2007–08), gett irländarna högre levnadsstandard, bättre statsfinanser, mer välfärd, en klart högre utbildningsnivå och lägre arbetslöshet.

– Den låga bolagsskatten står för 29 procent av skatteintäkterna. I Sverige är motsvarande siffra 8 procent. Det är ett bevis på att lägre bolagsskatt inte behöver leda till lägre skatteintäkter. Något för svenska politiker att fundera på, säger Pontus Liljefors.

Ett exempel på hur bra det gått för stora delar av Irlands näringsliv är läkemedelsindustrin som lyfts fram av Ikem (Innovations- och kemiindustrierna i Sverige) i rapporten *Irlands biopharmamirakel*. Där pekas tre hörnstenar i strategin ut: gynnsamt skatteklimat, målmedveten kompetensförsörjning med satsning på naturvetenskap och teknik genom hela skolsystemet samt en entreprenöriell myndighet (Industrial development authority) med uppdraget att locka utländska företag till landet.

Enligt Ikem uppgår den irländska exporten av läkemedel till 1 000 miljarder kronor, vilket är ungefär tio gånger större än Sveriges. Men om Sverige hade en tillväxt i nivå med Irlands, och fokuserade lika mycket på produktion som forskning, skulle det enligt Ikem skapa 16 000 nya jobb och en läkemedellexport som ökade med 400 miljarder kronor.

En del av kritiken mot Irlands politik och strategi är att man gjort sig beroende av utländska bolag som snabbt kan försvinna när gräset blir grönare någon annanstans. Andra säger att förändringarna, inte minst den höjda utbildningsnivån, gjort landet så stabilt att det även skulle klara sådana påfrestningar.

Pontus Liljefors

Pontus Liljefors, makroekonom på Svenskt Näringsliv som arbetar med en rapport om Irlands ekonomiska förvandling.

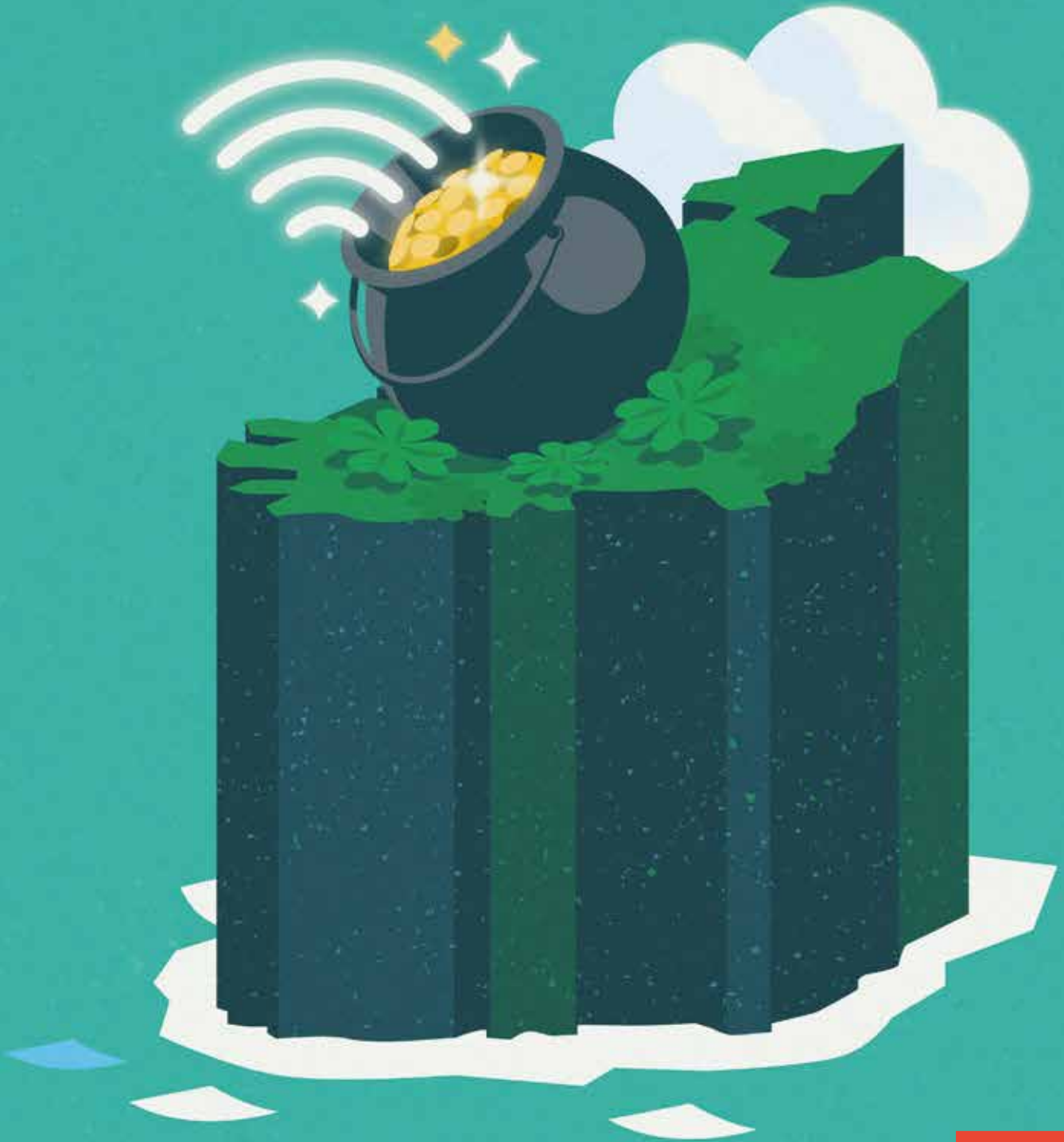
I en modifierad välståndsliga där man räknat bort effekterna av multinationella företags närvaro och att vinster hamnar utomlands, hamnar Irland ändå på en tionde plats i världen.

– 25 procent av arbetskraften jobbar i utländskt ägda bolag, men 97 procent av bolagen ägs fortfarande av irländare. Många utländska bolag erbjuder också avancerade och stimulerande jobb inom bland annat it och läkemedel och bioteknik, vilket har fått många irländare att satsa på naturvetenskapliga utbildningar. En sådan trend skulle vi gärna se även i Sverige, säger Pontus Liljefors.

I Storbritannien har lån som togs under bland annat de båda världskrigen, finanskrisen och pandemin stimulerat den brittiska ekonomin. Men lånen har också kostat mycket och räntekostnader har blivit en stor del av de offentliga utgifterna.

I FJOL VAR IRLAND DEN TREDJE EKONOMIN I OECD:S VÄLSTÅNDSLIGA.

– Därtill kan man lägga årligen ökade sjukvårdsavgifter från Tony Blairs styre och framåt. Även välfärd och utbildning har blivit dyrare, samtidigt som produktiviteten har fallit. I Storbritannien har man alltid föreställt sig att tillväxten är högre än vad den är och att man som land presterar lite bättre än vad man gör i verkligheten. Och det har ingen politiker velat ta i, säger ekonomen och författaren Fredrik Erixon som driver European Centre for International Political Economy (ECIPE). Han har bott, arbetat och forskat i England.

En annan orsak till att den brittiska samhällsekonomin är skakig är att man har ett skevt skattesystem där höginkomsttagarna står för en stor del av de skatter som betalas.

– Fungerande välfärdssystem kräver att de som använder dem också betalar en stor del av dem. Systemen måste också anpassas efter livscyklar och ålder. Det finns en större insikt om detta i Sverige och också om att de rika inte räcker till för att hålla systemen i gång, säger Fredrik Erixon.

Inställningen bland vänsterpolitiker i Storbritannien är enligt Erixon att det finns möjligheter att beskatta de riktigt rika ännu mer – alltid. Det ingår i budskapet om att industriarbetarna ska få tillbaka det de förlorat i arbetstillfällena under finanskrisen och på grund av brexit.

Labourregeringen har avskaffat det så kallade non dom-systemet som innebar att förmögna utlänningar som hade sin hemvist i ett annat land kunde leva i Storbritannien och bara deklarera det kapital de förde in i landet. Plus en avgift på 30 000–60 000 pund, vilket inte är mycket om man är mångmiljonär eller miljardär.

Förutom avskaffandet av non dom har regeringen infört en arvsskatt på 40 procent på all egendom, oavsett var i världen den finns.

Förändringarna har fått många förmögna personer att lämna öriket. Enligt medieuppgifter handlar det om tusentals emigranter. Det betyder i sin tur att de ökade skatteintäkter regeringen räknade med, och som skulle satsas på att skapa jobb, uteblir.

– Exakt hur många som kommer att flytta vet vi ännu inte, men enligt myndigheten OBR, som står för Office for Budget Responsibility, räcker det med att 20 procent non doms flyttar för att det inte ska bli några nya skatteintäkter, säger Fredrik Erixon.

Han tycker att politikerna i Storbritannien i stället borde följa Sveriges exempel och avskaffa både

Henrik Mitelman

EFN-krönikören och författaren Henrik Mitelman gav för ett par år sedan ut *Tillbaka till framgången* där han skriver om länder och regioner som passerat Sverige ekonomiskt, däribland Schweiz och Irland.

Fredrik Erixon

Fredrik Erixon, ekonom och författare som driver European Centre for International Political Economy (ECIPE).

förmögenhetsskatt och arvsskatt, vilket påverkat företagandet här positivt.

– Nu trycker man i stället bort förmögenheter och kapitalinkomster, utan att få så mycket tillbaka. Det man verkar glömma är att de här förmögna personerna, av vilka en del också är viktiga investerare och entreprenörer, är väldigt mobila i dag. De flyttar och kommer kanske inte ens tillbaka om reglerna ändras, säger Fredrik Erixon.

I grannlandet Norge förs inte heller en skattepolitik som gynnar entreprenörskap och kreativitet. Höjda förmögenhetsskatter har fått många rika att lämna landet och flytta till bland annat Schweiz och Italien. Bland effekterna märks, lite ironiskt, minskade skatteintäkter.

Bakgrunden till de norska skatterna är den norska oljefonden som är värd ungefär 20 000 miljarder kronor och via investeringar i aktier ger staten en bra årlig avkastning. Landet är så rikt att medborgare och politiker inte behöver bry sig så mycket om hur landet går i övrigt vad gäller ekonomi. Exempelvis har norrmännen ingen karensdag och är trots hög levnadsstandard det mest sjukskrivna folket i Europa.

– Det finns kommuner som tvingats höja skatten för att de tappat välbärgade kommuninvånare. Ändå verkar det inte finnas någon som helst krisinsikt. Norska politiker verkar vilja göra om alla misstag som vi gjorde i Sverige på 1970- och 80-talen. Här har vi ju faktiskt kommit till insikt och tagit bort förmögenhetsskatten. Det borde Norge också göra i stället för att höja den, säger Henrik Mitelman.

En annan norsk skattereform är att man beskattar ”arbetande kapital”. Det betyder att företag kan få betala skatt efter hur de värderas.

– Man kan alltså tvingas att skatta bort en del av bolaget oavsett om det går med vinst eller inte. En del måste kanske låna pengar för att kunna betala skatt. I ett land med en sådan beskattning kommer det naturligtvis aldrig att uppstå företag som Spotify eller Klarna som gick med förlust ganska länge. Här finns det svenska exempel att lära sig av, säger Henrik Mitelman.

Han hoppas att svenska politiker trots allt släpper prestigen och vågar kopiera bra saker som gjorts i till exempel Schweiz och Irland.

– Sverige och inte minst Stockholm har världens förutsättningar att attrahera rätt människor och rätt företag, men då måste villkoren vara de rätta. Med Trumps politik, som gör det dyrt och krångligt för företag att anlita utländsk expertis i USA, kan ju vi säga – välkomna hit! säger Henrik Mitelman.

”
**SVERIGE OCH INTE
MINST STOCKHOLM HAR
VÄRLDENS FÖRUT-
SÄTTNINGAR ATT ATTRA-
HERA RÄTT MÄNNISKOR
OCH RÄTT FÖRETAG.**

